

განსაკუთრებული როლი აკისრია სახელმწიფოს ფასების დარეგულირებაში, მიუხედავად იმისა, რომ ჩვენი ქვეყანა იმპორტზე ორიენტირებულია, საჭიროდ მიგვაჩნია სახელმწიფომ კვოტების შემოღებით შეამციროს ისეთი პროდუქციის შემოტანა ქვეყანაში, რაც ადგილობრივ იწარმოება.

ფასწარმოქმნის მექანიზმი უნდა ემყარებოდეს თავისუფალ ფასებსა და სახელმწიფოს მხრიდან რეგულირების შეთანაწყობას, ნორმატიული მეთოდებით ფასების გაანგარიშებას, საქონელწარმოების ეფექტიანობის ზრდას და მიმოქცევის ხარჯების შემცირება, ასევე საფინანსო-საკრედიტო სისტემასთან ურთიერთკავშირის ოპტიმიზაციას.

გამოყენებული ლიტერატურა

1. გრ. მენქიუ - ეკონომიკის პრინციპები, თბ. 2010
2. https://www.geostat.ge/media/23134/CPI-Press-Release_04.2019_GEO.pdf
3. <https://forbes.ge/news/1965/ramdeniT-da-ratom-gaZvirda-cxovreba-saqarTveloSi?fbclid=IwAR3sauwRCKvt01zxOWzkcl0BfCtfM2WJP925de3YdUGLmlOP5u9gE5vaQfg>
4. <http://pia.ge/post/217746-inflacia-saqartvelosi?fbclid=IwAR34d9oqRJRsDDKBCKIIycQnqZ8Q17LzZlpG7lBORUug7G4Xs9mj07jIk>

საქართველოს ფარმაცევტული ინდუსტრიის ძირითადი ასპექტები The Main Aspects of Georgian Pharmaceutical Industry

ჯემმა სააკიანი - დოქტორანტი

საქართველოს ტექნიკური უნივერსიტეტი. jemmasaakyan@gmail.com

Jemma Saakyan – PhD

Georgian Technical University. jemmasaakyan@gmail.com

აბსტრაქტი. აღნიშნული ნაშრომი განსაზღვრავს საქართველოს ფარმაცევტული ბაზრის ძირითად მახასიათებლებს, თვისებებს, პრინციპებს, მუშაობის ასპექტებს, ძირითად პრობლემებს, რომლებიც დღეს აქტუალურია საქართველოს ბაზარზე, მარკეტინგული კვლევის ჩატარების უზრუნველყოფით. როგორც ბიზნესის ყველა სფერო, ასევე ფარმაცევტული ინდუსტრია ეფექტური და წარმატებული მუშაობისთვის მარკეტინგული კვლევის ჩატარებას ითვალისწინებს. საქართველოს ფარმაცევტული ბაზარი თითქმის პროპორციულად არის დაყოფილი 4 მსხვილ კომპანიადა, მათ შორის: „პე-ეს-პე“, „ავერსი“, „ფარმადეპო“ და „ჯი-პი-სი“, ხოლო დანარჩენი მცირე ზომის კომპანიები მთლიანი ბაზრის მხოლოდ 10% შეადგენს. აღნიშნული 4 მსხვილი კომპანია კარგად თანამშრომლობენ ერთმანეთთან. ქართულ ფარმაცევტულ ინდუსტრიის წინსვლის მნიშვნელოვან ნაბიჯს წარმოადგენს რეცეპტის ინსტიტუტის აღდგენა, რომელიც დაინერგა 2014 წლიდან, ასევე საყურადღებოა ადგილობრივი

ფარმაცევტული საწარმოების ფუნქციონირება - „ავერსი რაციონალი“ და „ჯი-ემ-პი“, მათი წარმოებული პროდუქცია იყიდება, როგორც ადგილობრივ ბაზარზე, ასევე გადის ექსპორტზე.

საკვანძო სიტყვები: ფარმაცევტული ინდუსტრია, მარკეტინგი, მედიკამენტი, საგარეო ვაჭრობა.

Abstract. The article defines the Georgian pharmaceutical market the main characteristics, features, principles, aspects of the market, the main problems of the market, which are currently relevant to the Georgian local market, by conducting market research. Like all business sectors, the pharmaceutical industry requires market research to operate efficiently and successfully. Georgia's pharmaceutical market is almost proportionally divided among 4 large companies, including PSP, Aversi, Pharmadepo and GPC, while other smaller companies account for only 10% of the total market. These four major companies cooperate well with each other. An important step in the development of the Georgian pharmaceutical industry is the restoring of the prescription institute, launched in 2014. The work of local pharmaceutical firms - "Aversi Rational" and "GMP" should also be noted, their products are distributed both in the local market and for export too.

Keywords: Pharmaceutical industry, marketing, medicine, foreign trade.

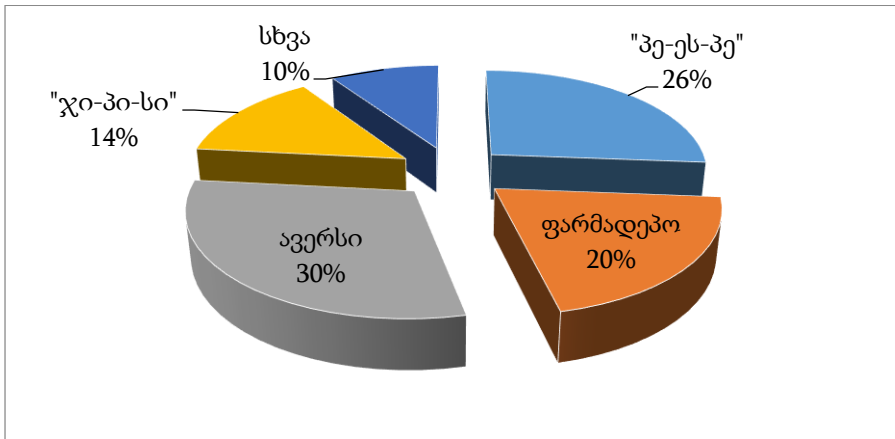
შესავალი. ფარმაცევტული ინდუსტრია ნებისმიერი ქვეყნის ეკონომიკის განვითარების მნიშვნელოვან ასპექტს წარმოადგენს. საქართველოს ფარმაცევტული ინდუსტრია საბჭოთა კავშირის დაშლის შემდეგ განვითარებაზე ზრუნვა საკუთარი ძალებით და შესაძლებლობით დაიწყო. დღევანდელი მდგომარეობით ბაზარზე 4 მსხვილი განვითარებული კომპანია და რამდენიმე მცირე ზომის კომპანიები ფუნქციონირებენ.

დღეს ადამიანის ჯანმრთელობა ძალიან ბევრ ფაქტორზეა დამოკიდებული, მათ შორის ასევე, ქვეყნის ფარმაცევტულ ინდუსტრიაზე, მედიკამენტების ხელმისაწვდომობაზე. საქართველოს ბაზარი რამდენიმე ათწლეულია, ინოვაციებს და ახალ გამოწვევებს იღებს, ზედმეტი დანაკარგების და ნაკლოვანებების გარეშე, რაც შეიძლება სწრაფად მიმდინარეობს ადაპტირების პროცესი ჯანდაცვისა და ფარმაცევტულ ინდუსტრიაში. ჩვენი ქვეყნის მოსახლეობის კეთილდღეობაზე, სამომავლო განვითარებაზე საზრუნავად ბევრი არსებითი პრობლემა დგას, მათ მოგვარებას კი შეუძლია დამოკიდებულებების და ქცევის შეცვლა, რაშიც მნიშვნელოვან როლს თამაშობს ფარმაცევტული ინდუსტრია, მისი განვითარება და წინსვლა. გლობალური მასშტაბით ფარმაცევტული ინდუსტრია სასიცოცხლოდ მნიშვნელოვან როლს თამაშობს ქვეყნის მოსახლეობის კეთილდღეობისათვის.

ჩვენი ნაშრომის კვლევის მთავარ ღირებულებას და ასპექტს წარმოადგენს საქართველოს ფარმაცევტულ ინდუსტრიაში ჩატარებული კვლევების შედეგების და დასკვნების ანალიზი და შეჯამება, ხელს უწყობს თუ არა საზოგადოება ჩატარებულ რეფორმებს, აღიქვამს თუ არა საჭიროებას, მის ძალას და მნიშვნელობას.

ძირითადი ტექსტი. მარკეტინგული კვლევა განისაზღვრება, როგორც მონაცემების და შედეგების სისტემატური დიზაინი, შეგროვება, ანალიზი და

წარდგენა კონკრეტული მარკეტინგული სიტუაციის შესახებ, რომლის წინაშეც დგას კომპანია. მის მთავარ მიზანს წარმოადგენს სამომხმარებლო ქცევის ცვლილებების დადგენა მარკეტინგული ელემენტების ცვლილებისას, როგორც არის, პროდუქტის ან მომსახურების სახე, ფასი, ხარისხი, ადგილმდებარეობა, პოპულარიზაცია და ა.შ. ქართული ფარმაცევტული ისტორიის მიხედვით ფარმაცია თვალსაჩინოდ იყო განვითარებული XX საუკუნეში, ანუ საბჭოთა პერიოდში. საქართველოში ფუნქციონირებდა წამლის დამამზადებელი რამდენიმე ქარხანა, ასევე კვლევითი ინსტიტუტები, მაგრამ საბჭოთა პერიოდის დადგომით შეწყვეტეს ფუნქციონირება. დღევანდელი ქართული ფარმაცია არ წარმოადგენს წარსულში არსებულის განვითარების უწყვეტ ჯაჭვს. საბჭოთა პერიოდში შექმნილმა ვერც ერთმა ფარმაცევტულმა დაწესებულებამ ვერ შეძლო განვითარება და მუშაობის გაგრძელება შექმნილ ვითარებაში. საქართველო საბჭოთა კავშირის დაშლის შემდეგ ფარმაცევტული ბაზრის განვითარებაზე ზრუნვა საკუთარი ძალებით და შესაძლებლობით დაიწყო. დღევანდელი მდგომარეობით საქართველოს ფარმაცევტული ბაზარი შედგება 4 ძირითადი წამყვანი და რამდენიმე მცირე ზომის კომპანიისაგან, მათ შორის:

ცხრილი 1. საქართველოს ფარმაცევტული ბაზრის განაწილება(საქსტატი)

„პე-ეს-პე“ ბაზარზე 26 წელია რაც ფუნქციონირებს. თავდაპირველად შეიქმნა, როგორც „დანერგვის ცენტრი პსპ“ - სადისტრიბუციო კომპანიადა, რომელიც შემდგომ გახდა პირველი ევროპული მედიკამენტების ოფიციალური შემომტანი საქართველოში. მას საქართველოს მასშტაბით ყველაზე დიდი საფთიაქო ქსელი გააჩნია, 225 აფთიაქს აერთიანებს, მათ შორის თბილისის მასშტაბით 118, რეგიონები - 107. 1998 წელს „პე-ეს-პე“-მ საფუძველი ჩაუყარა პირველ ქართულ მედიკამენტების წარმოებას „ჯი-ემ-

პი“-ს GMP, რომელმაც პირველი მედიკამენტი გამოუშვა 2000 წელს. ის აწარმოებს მედიკამენტებს საერთაშორისო სტანდარტებით და ამტკიცებს იმ მოსაზრებას, რომ ქართველ მეცნიერებსაც შეუძლიათ მედიკამენტების წარმოება მსოფლიო მასშტაბით.

ფარმაცევტული კომპანია „ავერსი“ დაარსდა 1994 წელს, კომპანიამ თავიდან მედიკამენტების პირდაპირი კონტაქტებით შემოტანა დაიწყო, ბაზარზე დამკვიდრების შემდეგ უკვე 1998 წელს საცალო გაყიდვები დაიწყო. ის საქართველოს მასშტაბით ყველაზე დიდი სააფთიაქო ქსელია, აერთიანებს 263 აფთიაქს, თბილისი - 118, რეგიონები - 145. 2002 წელს კომპანიამ შექმნა „ავერსი - რაციონალი“, რომელიც მსხვილი ფარმაცევტული საწარმოა, აწარმოებს მაღალი ხარისხის, უსაფრთხო, ეფექტურ და ხელმისაწვდომ პროდუქციას.

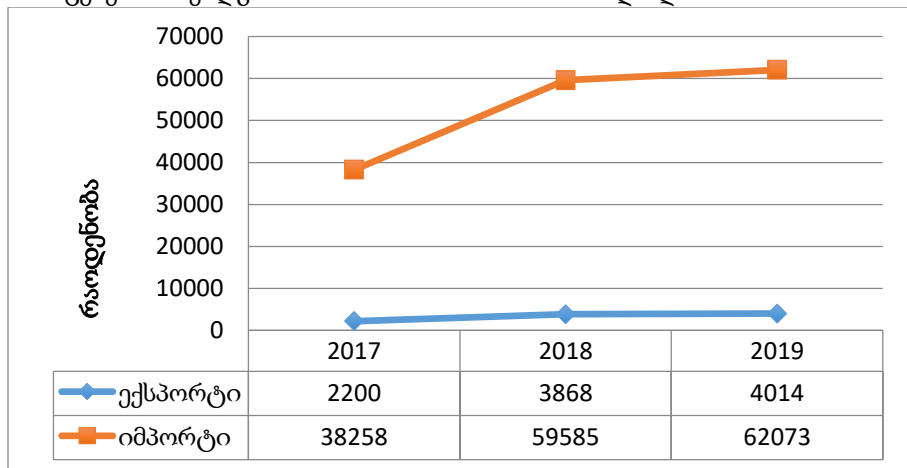
„ჯი-პი-სი“ სიდიდით მესამე სააფთიაქო ქსელია საქართველოში, რომელიც დაარსდა 1995 წელს, ის გამოირჩევა, როგორც ინოვაციური და სტანდარტების დამამკვიდრებელი კომპანია ფარმაცევტულ ინდუსტრიაში. ქსელში ფუნქციონირებს 120-მდე აფთიაქი,

საქართველოში ფარმადეპო - „ეი-ბი-სი ფარმაცია“ დაარსდა 1999 წელს, BMS -Bristol Myers Squibb გაერთიანება ჯანდაცვის სფეროში და უშუალოდ მარკეტინგულ კვლევებზე იყო ორიენტირებული. ხოლო 2009 წელს, კომპანიამ სააფთიაქო ქსელი დაარსა „ფარმადეპო“-ს სახელით. სააფთიაქო ქსელი სიდიდით მეოთხეა საქართველოში, 180-მდე აფთიაქია ქსელში გაერთიანებული.

აღნიშნული 4 წამყვანი კომპანია („პე-ეს-პე, „ავერსი“, „ჯი-პი-სი“, ფარმადეპო“) კარგად თანამშრომლობენ ერთმანეთთან, რაც უშუალოდ ფაქტებში გამოიხატება. საინტერესოა რომ ოთხივე მსხვილ კომპანიას აქვს ლოიალობის ანალოგიური დაგროვებითი ბარათის პროგრამები. მომხმარებლისთვის შექმნილი პლასტიკური ბარათია, რომლის საშუალებით სააფთიაქო ქსელში გაკეთებული ნებისმიერი შენაძენი აღირიცხება და გროვდება ქულები, პირობითად „ვაშლები“, „ღიმილები“ ან „მტრედები“. ბარათის გაცემა ხდება აფთიაქებიდან განხორციელებულ ნებისმიერ შენაძენის დროს, მომხმარებლის სურვილის შემთხვევაში, პირადობის მოწმობის წარდგენის შემთხვევაში, აუცილებელი პუნქტია მომხმარებელი იყოს სრულწლოვანი. კომპანიებს ასევე აქვთ მობილური აპლიკაციები, რომლის უფასო გადმოწერა App Store-დან და Play Market-დან შეუძლია ნებისმიერ მომხმარებელს. აპლიკაციით შესაძლებელია სასურველი პროდუქტის ონლაინ ძებნა, რუკაზე ქსელის ახლომდებარე აფთიაქების ძებნა, ინფორმაციის ნახვა აქციების და სხვა მოვლენების შესახებ, დაგროვებითი ბარათის ქულების შემოწმება. რაც შეეხება ფასდაკლების აქციებს ოთხივე კომპანიას აქვთ ერთი და იმავე დღეებში - **სამშაბათი**,

ოთხშაბათი, პარასკევი, ერთნაირი პროცენტულობით - **20-30%**, ერთნაირ მედიკამენტებზე. ასევე თუ ერთი მედიკამენტი არ იშოვება ერთ აფთიაქის ქსელში, გამორიცხულია მეორეში იპოვო, ხოლო რაც შეეხება საფასო პოლიტიკას ანაგოლიურად, თეთრების განსხვავება შეიძლება იპოვოს მომხმარებელმა პროდუქციაში დაკვირვებისას.

საყურადღებოა ფარმაცევტული პროდუქციის მიმოქცევა და საგარეო ვაჭრობა საქართველოში. 2019 წელს საქართველოში საქონლით საგარეო სავაჭრო ბრუნვამ შეადგინა 10 366.9 მლნ აშშ დოლარი, მათ შორის ექსპორტი 3 035.7 მლნ აშშ დოლარს შეადგენს, ხოლო იმპორტი 7 331.2 მლნ აშშ დოლარს. როგორც ექსპორტში, ასევე იმპორტში უმსხვილეს სასაქონლო ჯგუფებში მნიშვნელოვანი ადგილი უკავია ფარმაციას, მედიკამენტების და სხვა ფარმაცევტული საშუალებების ბრუნვას. 2019 წლის მონაცემებით ექსპორტში დაფასოებული მედიკამენტების წილი იყო 4.4% - 120 479. 2 ათასი აშშ დოლარის ოდენობით, ხოლო რაც შეეხება იმპორტს, 2019 წლის მონაცემებით შეადგინა 3.6% - 271 570.3 ათასი აშშ დოლარი.

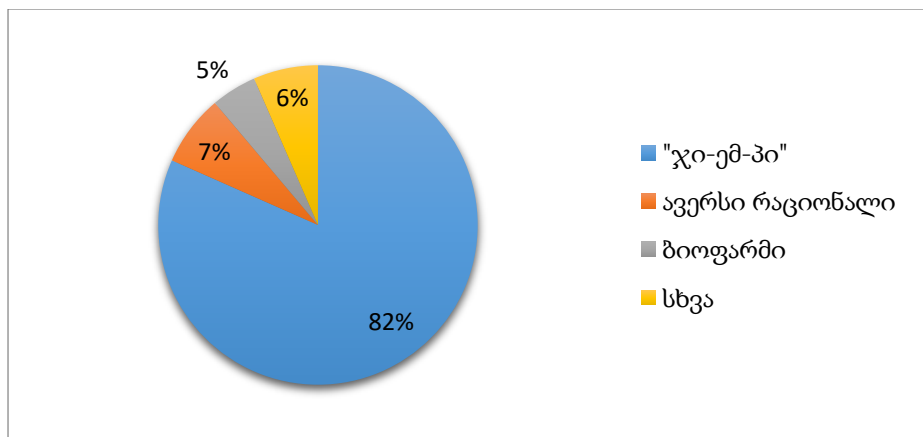

ცხრილი 3. ფარმაცევტული ბაზრის საგარეო ვაჭრობის წილი

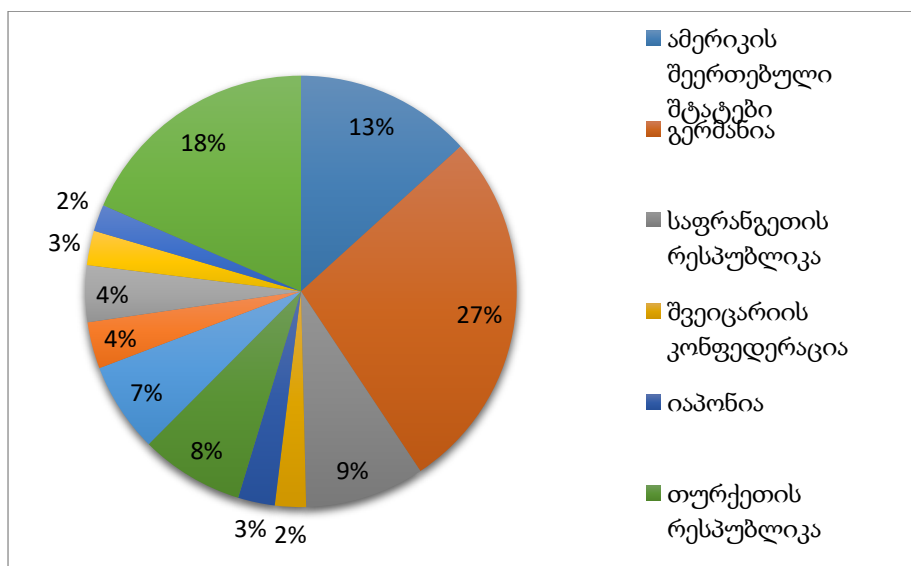
ექსპორტის 5-10% ზრდით ხასიათდება ქართული ფარმაცევტული ბაზარი 2017-2019 წლების განმავლობაში, ძირითადი მიმღები ქვეყნებია სომხეთი, აზერბაიჯანი, უკრაინა, ყაზახეთი, ყირგიზეთი, უზბეკეთი, ბელორუსია, ერაყი და ა.შ

დიდი პროცენტული წილით ფიგურირებს „პე-ეს-პე“-ს შვილობილი კომპანია „ჯი-ემ-პი“, შემდგომ „ავერსი“-ს რაციონალი. ბიოფარმა 1994 წელს შექმნილი კომპანიაა, როგორც სამეცნიერო-საწარმოო გაერთიანება ფარმაცევტულ სფეროში. წარმოებაში არის 50-მდე დასახელების მედიკამენტური საშუალება საინექციო ხსნარების, ცხვირის და თვალის

წვეთების, ტაბლეტების და სიროფების სახით. რაც შეეხება სხვა კომპანიებს რომლებსაც უკავიათ 6%, საქართველოს შრომის, ჯანმრთელობის და სოციალური დაცვის სამინისტროს მიერ, მათთვის არის მინიჭებული ფარმაცევტული საწარმოს სტატუსი, მათ შორის: „ნეოფარმი“, „ბიოქიმფარმი“, „ბიოპოლუსი“, ბრიტანულ - ქართული საწარმო, ონიქსკორპორეიშენი და ა.შ.

ცხრილი 4. ექსპორტიორი კომპანიების პროცენტული წილი

ცხრილი 5. იმპორტიორი ქვეყნები სია

ევროპის ქვეყნებს და ამერიკის შეერთებულ შტატებს უკავია მნიშვნელოვანი ადგილი საქართველოს ფარმაცევტულ ინდუსტრიაში. ასევე აღსანიშნავია თურქეთიდან შემოტანილი მედიკამენტების მნიშვნელობა, 2019 წლის მონაცემებით თურქეთიდან იმპორტირებულ საქონელთა სიაში დაფასოებული მედიკამენტები-ს ჯგუფი იყო პირველ ადგილზე და შეადგინა 72 663.7 ათასი აშშ დოლარი.

დასკვნები. საქართველოში ფარმაცევტული ინდუსტრია სტაბილურად განვითარებადი. თუ გადავხედავთ მის ისტორიულ განვლილ გზას, საბჭოთა პერიოდს, დავრშმუნდებით, რომ საერთაშორისო განვითარებულ კომპანიების ფონზე საქართველოს ფარმაცევტული ინდუსტრია საკმაოდ განვითარებულია. უბრალოდ პრობლემად შეიძლება ჩავთვალოთ **ფარმაცევტული ინდუსტრიის ოლიგოპოლია**, ჩამოყალიბებული 4 მსხვილი კომპანიისგან, მათ შორის: „პე-ეს-პე“, „ავერსი“, „ფარმადეპო“ და „ჯი-პი-სი“. ისინი კარგად თანამშრომლობენ ერთმანეთთან, რაც უშუალოდ ფაქტებში გამოიხატება, საინტერესოა რომ ოთხივე მსხვილ კომპანიას აქვს ლოიალობის ანალოგიური დაგროვებითი ბარათის პროგრამები, მსგავსი მობილური აპლიკაციები, ხოლო ფასდაკლების აქციები ერთი და იმავე დღეებშია დაწესებული, ერთნაირი პროცენტულობით - ერთნაირ მედიკამენტებზე. რაც პირდაპირ იმაზე მეტყველებს რომ ისინი შეთანხმებულად მუშაობენ. სტატისტიკური მონაცემებიდან გამომდინარე საქართველოს ფარმაცევტული ბაზარი აღნიშნულ 4 კომპანიას შორის არის განაწილებული პროპორციულად, ხოლო 10%-ს შეადგენს დანარჩენი მცირე ზომის კომპანიები.

საბოლოოდ შეიძლება ითქვას, რომ ფარმაცევტული ინდუსტრია არის ჯანდაცვის სექტორის უმნიშვნელოვანესი ნაწილი, რომელიც უშუალოდ მედიკამენტებს და ადამიანთა ჯანმრთელობას ეხება. საქართველოს ფარმაცევტული ინდუსტრია ქვეყნის ეკონომიკის მნიშვნელოვან ნაწილს წარმოადგენს, თუ გადავხედავთ დღევანდელ სიტუაციას, როგორც ჩვენი ასევე სხვა უცხოური კომპანიების კვლევების თანახმად, ის მყარ პოზიციაზე დგას და საკმაოდ ნორმალურად ფუნქციონირებს. საქართველოში ბევრი პრობლემის მოგვარება და ანალიზი შესაძლებელია, მნიშვნელოვანია მათი დროული აღმოჩენა და ყურადღების მიქცევა. ძირითადად ადამიანები პრობლემებს და დისკომფორტს მაშინ გრძნობენ, როცა დგება კონკრეტული შედეგი ან უსიამოვნება, ამიტომ საჭიროა, სანამ დადგება ეს შედეგი, ანალიზისა და კვლევების საშუალებით, თავის დროზე მოხდეს პრობლემების აღმოჩენა და პრევენციული ღონისძიებები გატარდეს.

გამოყენებული ლიტერატურა

1. დათეშიძე ლ., შენგელია ა., ქართული ფარმაცია, რეტროსპექტივა და პერსპექტივა. 2009.
2. თოხაძე ნ., ფარმაცევტული ბაზარი საქართველოში, 2016.
3. კოტლერი ფ., კელერი კ., მარკეტინგის მენეჯმენტი. აშშ: Prentice Hall. 2014.
4. Prowse S., Benson M., An easier way to understand the Pharm Industry, 2019.
5. Smolynets I.B., Guttyj B., Pharmaceutical Marketing: Objectives and types, 2016.
6. <http://psp.ge/new/pharmacies> - უკანასკნელად იქნა გადამოწმებული 21.01.2021
7. <http://gmp.ge/about-us/ka/us> - უკანასკნელად იქნა გადამოწმებული 25.01.2021
8. <https://www.newhospitals.ge/ka/about> - უკანასკნელად იქნა გადამოწმებული 11.01.2021
9. <https://www.aversi.ge/ka/about> - უკანასკნელად იქნა გადამოწმებული 20.01.2021
10. <http://globalpharm.ge/georgian/company> - უკანასკნელად იქნა გადამოწმებული 15.01.2021
11. <https://matsne.gov.ge/ka/document/view/15802?publication=0> – უკანასკნელად იქნა გადამოწმებული 20.01.2021
12. <http://pharmacy.moh.gov.ge/Default.aspx> - უკანასკნელად იქნა გადამოწმებული 25.01.2021
13. <https://www.geostat.ge/media/27863/saqonlit-sagareo-vachroba-saqartveloshi-19.11.2019-%28geo%29.pdf> – უკანასკნელად იქნა გადამოწმებული 25.01.2021